

مروری بر ذخیره و نگهداری مجموعه‌های خطی

دکتر مهرداد نیکنام*

مقدمه

حتی مواقعی که ساختمان جدیدی برای کتابخانه ساخته می‌شود، تالار و مخزن نسخه‌های خطی فقط بخشی از یک مجموعه را به خود اختصاص می‌دهد و نیازهای ویژه این بخش باید با الگوی کلی ساختمان متناسب باشد، البته اگر ممکن باشد. اگر بخواهیم این نیازها را به طور خلاصه برای یک مهندس معمار بیان کنیم، می‌توان به مسائل زیر اشاره کرد:

ایمنی فیزیکی برای نسخه‌های خطی مستلزم این است که این بخش دور از قسمت‌های پر آمد و شد کتابخانه واقع شود، البته با در نظر گرفتن این نکته که دسترسی سریع به بخش مراجع عمومی و کتابشناسی داشته باشد. ایمنی این بخش همچنین مستلزم این است که در نزدیکی دیگر بخش‌های خدماتی، مانند بخش‌های صحافی و عکاسی که اغلب ممکن است مورد نیاز باشند، واقع شود. فضایی برای نمایشگاه و تالاری برای سخنرانی در جوار بخش بسیار مطلوب است. قسمت کنترل بخش خطی باید اجازه عبور به نسخه‌های خطی - البته طبق آیین نامه مربوطه - و مراجع ردیف دومی را که ممکن است در ارتباط با نسخ خطی مورد استفاده، استفاده کنندگان باشد، بدهد. کتابشناسی‌های مهم، فهرست‌ها و فرهنگ‌های شناخته شده و نظایر آنها را که معمولاً مورد استفاده هستند نیز در کنار کتاب‌های خطی نگه می‌دارند. البته منابع مرجعی نیز وجود دارند که در بخش دیگری در کتابخانه نگهداری می‌شوند که لازم است دستورالعمل مناسبی برای انتقال موردی آنها به بخش خطی تدوین و اجرا شود. در این دستورالعمل‌ها باید انتقال کوتاه مدت و بلندمدت مدنظر واقع شود. البته بهتر است منابع مرجعی که دائماً مورد استفاده هستند، به

در امر ذخیره و نگهداری مجموعه‌های کتابخانه‌ای، علاوه بر رعایت مسائل مربوط به نگهداری منابع کتابخانه‌ای، لازم است اصول و رهنمودهایی برای محل فیزیکی و تجهیزات و مبلمان مورد نیاز برای نگهداری نسخه‌های خطی تدوین شود. در این مقاله جنبه‌های مختلف این مسئله مثل ذخیره مواد، و دیگر جنبه‌ها نظیر فراهم آوردن مقدمات برای استفاده از مواد و ایجاد امنیت کافی برای مجموعه، مورد بحث قرار خواهد گرفت.

باید به این نکته اشاره کرد که ساختمان کتابخانه‌ها با یکدیگر تفاوت دارند و لذا مشکلاتشان نیز متفاوت است. بعضی کتابخانه‌ها مدرن و تازه ساز هستند و برخی مجموعه‌ها در بناهای دارای قدمت تاریخی نگهداری می‌شوند. مجموعه‌های نسخه‌های خطی ممکن است گاه مستقل و زمانی بخشی از مجموعه یک کتابخانه باشند. باید توجه داشت که مجموعه‌های خطی همانند مجموعه‌های کتاب‌های چاپی افزایش نمی‌یابند و چنانچه به درستی نگهداری نشوند، نسخه‌ها یک به یک از بین می‌روند، از این رو حفظ و نگهداری این میراث گرانقدر ضروری به نظر می‌رسد. آنچه به دنبال می‌آید اشاره‌ای است به دل مشغولی‌های کتابداران نسخه‌های خطی و گاه توصیه‌ای برای ایجاد شرایط مطلوب:

بنا

در حقیقت به ندرت ممکن است کتابدار بخش نسخه‌های خطی بخت همکاری با یک مهندس معمار را برای طراحی بنایی اختصاصی برای نسخه‌های خطی را داشته باشد. به طور معمول

* عضو هیات علمی کتابخانه ملی ایران و دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران - شمال و رییس گروه حفاظت و نگهداری مواد کتابخانه‌ای کتابخانه ملی.

صورت قفسه باز در تالار مطالعه نسخه‌های خطی قرار گیرند تا استفاده کنندگان بتوانند به راحتی به آنها دسترسی پیدا کنند.

معمولاً خود نسخه‌های خطی تحت شرایط امنیتی سخت‌تری نگهداری می‌شوند و به ندرت امکان دسترسی مستقیم به نسخه‌ها برای استفاده کنندگان وجود دارد که البته این یک استثنا به حساب می‌آید نه قانون. لازم است کتابدار این بخش موازنه‌ای بین مسائل ایمنی و راحتی استفاده کنندگان برقرار سازد و حتی گاهی این منع دستیابی مستقیم برای مدتی لغو گردد. جستجوی مستقیم در مخزن بی‌تردید مستلزم نظارت مستقیم است و فقط زمانی می‌توان چنین اجازه‌ای داد که کارکنان مخزن نظارت مستقیم را تضمین کنند. محدودیت دسترسی مستقیم به منابع تحقیقاتی نه تنها باعث افزایش ایمنی از جهت سرقت یا ناقص شدن و یا استفاده نادرست می‌گردد، بلکه از جهت حفاظت و نگهداری نیز مفید است. نسخه‌های خطی در نور کم یا تاریکی و دمای پایین‌تر از دمای مناسب برای انسان بهتر باقی می‌مانند. تمامی این امکانات را می‌توان در یک مخزن بسته فراهم آورد.

نور

نور مستقیم خورشید برای کتاب‌ها و نسخه‌های خطی زیانبار است، و مجموعه‌ها اعم از قفسه بسته یا قفسه باز نباید در معرض تابش مستقیم نور خورشید قرار گیرد و حتی باید تابش نور مصنوعی روی قفسه‌ها نیز تا حد ممکن محدود گردد. استفاده از استانداردها برای نور مخازن در قرن پیش به طور قابل ملاحظه‌ای توصیه شده است. به عنوان مثال در ۱۹۳۲، ده شمع بر فوت مربع به عنوان حداقل نور در تالارهای مطالعه توصیه می‌شد. در اواسط دهه ۱۹۵۰ میزان نور بین ۳۰ تا ۵۰ شمع بر فوت توصیه شد، و در کتابخانه‌های امروزی شدت نور بین ۷۰ تا ۱۰۰ شمع بر فوت مربع ناشناخته نیست.

علاوه بر تابش بیشتر نور، کیفیت آن نیز تغییر کرده است. جایگزینی لامپ‌هایی که بر اثر ملتهب شدن رشته سیمی در درون آنها نور تولید می‌کردند با لامپ‌های فلورسنت، حتی زمانی که صافی مناسب روی لامپ‌های فلورسنت نصب شده باشد باعث افزایش آسیب در اثر تابش اشعه‌های زیانبار می‌گردد. این تغییرات باعث بروز مشکلاتی بر سر راه برنامه ریزی برای مجموعه‌های نسخه‌های خطی می‌گردد. افزایش میزان نور باعث افزایش احتمال پوسیدن نسخه‌ها می‌گردد، و کتابدار باید سعی کند با در نظر گرفتن نیازهای حفاظتی، میزان نور را با نوری که مطالعه کنندگان را ناراحت نمی‌کند و یا خیلی کمتر از نوری که به آن عادت دارند نیست، تطبیق دهد. برنامه ریزی دقیق برای ایجاد

فضاهایی که نور در آنها به تدریج کم می‌شود به مطالعه کنندگان این فرصت را می‌دهد که دید چشمشان به تدریج با نور محیط خود را تطبیق دهد. فراهم آوردن نور بیشتر برای بعضی از مطالعه کنندگان به کمک چراغ‌های رومیزی ممکن می‌گردد. و البته ملایم‌تر کردن نور کلی مخازن و اطاق‌های مطالعه در قسمت‌های عمومی کمی مشکل‌زاست ولی در مخازن به راحتی قابل حصول می‌باشد.

گرمایش، سرمایش و کنترل محیط

درجات پایین دما به نسخ خطی آسیب وارد نمی‌آورد و حتی می‌تواند عمر آن را افزایش دهد، ولی حتی در مخازن بسته که راحتی مطالعه کنندگان مسئله‌ای نیست شیوه‌های کنترل درجه حرارت، چه در هوای سرد و چه در هوای گرم، لازم است. بدیهی است گرمایش را بدون در نظر گرفتن مسائل جانبی نمی‌توان بررسی کرد، چراکه بدون استفاده از دیگر شیوه‌های کنترل، تغییرات دما باعث تغییر در میزان رطوبت می‌گردد، اغلب به گونه‌ای که بخش‌های مختلف کتابخانه دارای ریز اقلیم‌های مختلف خواهد شد. در بخشی از کتابخانه ممکن است عرق کردن شیشه‌ها و پنجره‌ها باعث پیدایش اقلیم مرطوب و نامطلوب گردد، حال آن که چند متر آن طرف‌تر وجود رادیاتورها یا کانال‌های هوای گرم باعث خشک شدن هوای آن منطقه می‌شود. به ویژه وقتی که نسخه‌های خطی در کمد‌های دردار نگهداری شود ممکن است شرایط ریز اقلیمی کاملاً نامطلوبی پدید آید.

برای کاهش این تغییرات، تا حد ممکن، یک سیستم گردش هوای خوب لازم است. این سیستم نیازمند دستگاه گرم‌کننده، دستگاه تهویه، صافی هوا، خنک‌کننده و تاسیسات کنترل رطوبت است تا بتوانند شرایط اقلیمی درون کتابخانه را در حد نزدیک به مطلوب، بدون در نظر گرفتن شرایط غالب بر هوای بیرون کتابخانه، نگهدارند. کنترل رطوبت احتمالاً مهم‌ترین عامل است؛ برای جلوگیری از فعالیت‌های میکروبیولوژیکی از یک شو، و برای جلوگیری از تلف شدن رطوبت کاغذ و مواد سازنده جلد از سوی دیگر. دستگاه کنترل دما به تنهایی قادر به انجام این کار نیست. ذخیره نسخه‌ها در دمای پایین نمی‌تواند مانع از رشد قارچ‌ها گردد، مثل این که در یک یخچال معمولی اشیایی را برای مدت طولانی انبار کنیم.

در بسیاری موارد کنترل دما و رطوبت به تنهایی می‌تواند گام بلندی در راه حصول به اقلیم قابل قبول برای ذخیره نسخه‌های خطی بردارد، ولی نمی‌تواند باعث حفاظت در برابر آلاینده‌های جوی که مشکل جدی نه تنها در مراکز صنعتی بزرگ، بلکه در مناطقی که انتظار نمی‌رود، گردد. تصفیه هوا از طریق یک سیستم

تهویه مطبوع خوب، نه تنها چنین آلاینده‌هایی را تا سطح قابل قبول کاهش می‌دهد، بلکه به پیشگیری از حمله‌های میکروبیولوژیکی به محتوای کتابخانه‌ها کمک می‌کند.

به همین جهت است که کتابدارانی که در اقلیم‌های استوایی و نیمه استوایی کار می‌کنند، ارزش تهویه مطبوع را به خوبی درک می‌کنند. به عنوان مثال می‌توان به اهمیت آن در زدودن آلاینده‌های اسیدی هوا اشاره کرد.

علی‌رغم مزایای آشکار تهویه مطبوع، مواردی وجود دارد که کتابداران امکان استفاده از آن را ندارند، به ویژه در مجموعه‌های کوچکی که در ساختمان‌های قدیمی‌تر نگهداری می‌شوند. در چنین مواردی، اگرچه نگهداری بلندمدت ناممکن است، معهذ کتابدار می‌تواند گام‌هایی را در این مسیر بردارد و ببیند آیا به طور مثال سیستم قفسه بندی مخزن کتاب‌های خطی به گونه‌ای طراحی شده است که جریان شدید باد گرم و خشک حاصل از سیستم گرمایشی مستقیم به نسخه‌های خطی نوزد، و این که سطح رطوبت بیش از حد پایین نیاید. در ابتدایی‌ترین سطح حتی قرارداد سینی‌های آب در قسمت‌هایی که در شرایط بدی از نظر خشکی هوا هستند می‌تواند کمک کند.

حفاظت در برابر آتش سوزی

اگر مجموعه نسخه‌های خطی در ساختمان جدیدی که بنای آن ضدآتش است، قرار دارد خطر مستقیم نابودی بر اثر آتش سوزی نسبتاً کم است، حال آن که بعضی کتابخانه‌های کوچک که در ساختمان‌های تاریخی و باستانی قرار دارند، بالقوه در معرض خطرات جدی از این نظر هستند. در ساختمان‌های مدرن بزرگترین خطر بر اثر ابزار پیشگیری از آتش حادث می‌شود، لاقلاً وقتی که سیستم آتش خاموش‌کن خودکار هنگام وقوع آتش سوزی، از آب استفاده می‌کند، خسارت وارده به مخزن بر اثر آب خارج شده از سیستم اسپرینکلر به مراتب بیشتر از خسارت ناشی از حرارت و شعله است.

وقتی که نصب شیرهای آتش‌نشانی در فضاهای عمومی ساختمان اجتناب‌ناپذیر است دستگاه‌هایی که آب را پودر می‌کنند یا به عبارتی دستگاه‌ها مه‌ساز به مراتب بر خرطومی‌های آب پاش ارجحیت دارد. چراکه در شرایط مساوی موثر و از نظر آسیب رساندن به کتاب‌ها بسیار کم خطرتر هستند. آتش خاموش‌کن‌های کفی همراه با سیستم اعلام خطر خودکار با توجه به حداقل خسارت ناشی از رطوبت برای مخزن، برای خاموش کردن آتش موثر می‌باشند.

در مورد مجموعه‌های نسخه‌های خطی به ویژه مجموعه‌هایی

که در ساختمان‌هایی قرار دارند که ضدآتش نمی‌باشند، آتش خاموش‌کن‌های خشک (که گاز متیل بروماید، کربن تتراکلراید، دی‌اکسید کربن و یا گاز هالون پخش می‌کنند) از ملزومات هر اتاق و تالار و مخزن است. قرار دادن لفاف‌هایی از پنبه نسوز در قسمت‌های مهم ساختمان می‌تواند در کاهش خسارات و صدمات کمک کند.

برنامه ریزی برای مقابله با سوانح و بلایا

اگرچه همه امیدوارند که سانحه یا بلایه‌ای برای کتابخانه‌شان اتفاق نیفتد، ولی تمامی مجموعه‌ها تا حدودی در معرض خطر هستند. زلزله، طوفان، آتش سوزی، سیل همگی بدون خبر ضربه خود را وارد می‌آورند. عقل سلیم حکم می‌کند که کتابداران نسخه‌های خطی مجهز به طرح مناسب مقابله با سوانح گردند. لاقلاً باید تعریف روشن و دقیقی از منابع مهم کتابخانه به منظور بازیابی و ذخیره در این طرح قوت گیرد. تکیه بر دانش فردی کارکنان بی‌فایده است، چراکه ممکن است هنگام بروز سانحه آنها غایب باشند و یا از توان افتاده باشند. برنامه خوبی که تمامی کارکنان آن را درک کرده باشند، می‌تواند بسیاری از مسائل مدیریتی را که به هنگام پیدایش بحران ممکن است بروز کند، پیش‌بینی کند؛ و به کار بردن آن می‌تواند تا حد زیاد و قابل کنترل صدمات و خسارات را کاهش دهد تا این که پس از وقوع سانحه با این مسائل روبرو شویم. جزوه بسیار ارزشمندی توسط گروه حفاظت و نگهداری مواد کتابخانه دانشگاه کالیفرنیا منتشر شده است که مراجعه به آن و دیگر آثاری که در ارتباط با آمادگی برای مقابله با سوانح هستند، به تدوین برنامه‌ای مناسب با این نیاز کمک خواهد کرد.

امنیت

طی ساعاتی که کتابخانه دایر است، دزدی و تخریب آثار می‌تواند با نظارت درست بر تالار مطالعه و استفاده از روش‌های کنترل خروج منابع از کتابخانه، تحت کنترل درآید. ولی طی ساعاتی که کتابخانه بسته است استفاده از روش‌های مناسب برای موزه‌ها توصیه می‌شود. این مسئله به ویژه در مورد موادی که در کتابخانه به معرض نمایش قرار داده شده‌اند، صدق می‌کند و اهمیت دارد. مشاوره با نیروی انتظامی محل به منظور تصمیم‌گیری برای انتخاب نوع تجهیزات ایمنی، تجهیزات اعلام خطر و نظایر آن، توصیه می‌شود. تجربه نشان داده است که اغلب پیشنهادات پلیس فراتر از آنی است که کتابخانه بتواند خود را با آن تطبیق دهد. چراکه احتمال تبدیل مخزن و بخش نسخه‌های خطی به قلعه سنگباران وجود ندارد. معهذ برای کتابدار بسیار مفید خواهد بود،

چرا که نیروی انتظامی از این که بداند هدف بالقوه‌ای برای دزدان در مکانی که انتظارش را ندارند، وجود دارد، بسیار مشغوف خواهد شد. همان گونه که با پلیس مشورت می‌کنید، با کارشناسان شرکت بیمه‌ای که مجموعه نسخه‌های خطی کتابخانه را بیمه کرده است نیز مشورت کنید.

قفسه بندی و ذخیره مواد

معمولاً بخش‌های با ارزش‌تر منابع کتابخانه، به ویژه کتاب‌های نادر و خطی در مخزن بسته نگهداری می‌شود و لذا در معرض دید عموم قرار ندارد. به همین دلیل ذهن کتابدار بیشتر متوجه ذخیره فیزیکی است و تاکید بیشتر او بر قفسه بندی و دیگر تجهیزاتی است که از دیدگاه دکوراتور داخلی فقط در قسمت‌های عمومی کتابخانه باید مورد توجه باشد. مطمئناً هنگام نصب قفسه‌ها طرح‌هایی به ذهن خطور می‌کند ولی باید توجه داشت که در این جا جنبه عملی بیش از جنبه زیبایی شناختی اهمیت دارد. لازم به گفتن نیست که فاصله بین طبقات باید به اندازه‌ای باشد که لبه بالایی کتاب هنگام برداشتن یا بازگرداندن کتاب به قفسه صدمه نبیند، و این که لبه کناری قفسه‌ها و حایل‌های کتاب طوری طراحی شده باشند که باعث وارد آمدن آسیب به کتاب‌ها نگردند، و عمق طبقات باید به اندازه‌ای باشد که هیچ کتابی از لبه قفسه بیرون نیاید.

بعضی از مواد و یا بعضی نسخه‌های خطی ممکن است بسیار ظریف و شکننده باشند که نتوان آنها را مستقیماً در قفسه قرار داد. اگر در مجموعه، برخی نسخه‌های خطی جلد‌های ظریف و زیبا داشته باشند، معمولاً نباید بدون حفاظ در قفسه قرار گیرند. این گونه نسخه‌ها باید در درون جعبه‌های مخصوص گذاشته شوند و سپس در قفسه قرار گیرند تا میزان فرسودگی آنها کاهش یابد.

طراحی و ساخت این جعبه‌ها برای این که با نیازهای حفاظتی تطابق داشته باشند، مستلزم این است که آنها را از مواد بدون اسید و دارای کیفیت خوب بسازیم تا منجر به فساد آن چه درون آنها قرار می‌دهیم، نشوند. جعبه‌های دارای درهای مجزا بر جعبه‌های سنتی و پاکت مانند ارجح است، چرا که هنگام برداشتن کتاب از درون این جعبه‌ها باعث ساییده شدن جلد‌ها به بدنه جعبه نمی‌شود. این نوع جعبه‌ها را به بهترین شکل می‌توان به صورت خوابیده در قفسه قرار داد. بهتر است این جعبه‌ها به صورت خوابیده باشند تا باعث خم شدن و تاب برداشتن مواد درونشان نگردند. چرا که در این صورت ممکن است نسخه‌ها آسیب ببینند. نسخه‌های خطی باعث بروز مشکلات مختلف متعددی می‌گردند. بعضی نسخه‌های خطی تک برگی را در درون پاکت‌های ساخته شده از استات سلولز قرار می‌دهند. این نوع مواد

را باید به صورت تان شده در پوشه‌های بدون اسید محکم یا پاکت‌های بدون اسید قرار داد و ترجیحاً در جعبه‌های مخصوص اسناد گذاشت و به صورت خوابیده نگهداشت، درست مانند همان روشی که برای جزوه‌ها به کار می‌رود. بعضی وقت‌ها این پاکت‌ها را در فایل کابینت‌ها به صورت عمودی نگه می‌دارند که البته از نظر دستیابی، به ویژه وقتی تعداد مدارک زیاد باشد، راحت‌تر است.

مبلمان تالار مطالعه

در فضاهای عمومی بخش نسخه‌های خطی قفسه‌هایی که به منظور نگهداری کتابشناسی‌ها و دیگر کتاب‌های مرجع در کنار کتاب‌های خطی استفاده می‌شوند از قفسه‌های معمول کتابخانه هستند. اختصاص فضای مطالعه در بخش خطی معمولاً سخاوتمندانه‌تر از دیگر بخش‌های کتابخانه است. لااقل میزهای مطالعه در این بخش باید بزرگ‌تر از میزهای استاندارد مطالعه باشد و بهتر است در سمت مقابل مطالعه کنند جایی برای قراردادن کتاب‌ها تعبیه شود. چرا که اگر مطالعه کننده‌ای در آن واحد از چهار کتاب با قطع رحلی بزرگ به اضافه ابزار کمکی و یادداشت‌های خود استفاده می‌کند، طبیعی است که روی میز با کمبود جا روبرو شود. پیش‌بینی برای تهیه میزهای مطالعه بزرگ‌تر و حتی در اختیار گذاشتن چرخ حمل کتاب صرفاً برای ملاحظه راحتی مطالعه کننده نیست بلکه نوعی پیشگیری از وارد آمدن خسارت به کتاب‌ها نیز محسوب می‌شود.

عمل احتیاطی مشابه پیش‌بینی استفاده از میزهای کنفرانس است، چرا که اگر از این نوع میزها در تالار مطالعه بخش خطی استفاده شود خطر کمتری برای دیگر موادی که مطالعه کننده در ارتباط با نسخه‌های خطی از آنها استفاده می‌کند، وجود خواهد داشت. بعضی وقت‌ها میزهای کنفرانسی دیده می‌شود که تلفیقی از میز معمولی و میز کنفرانس است، ولی اصولاً بهتر است میزهای کنفرانس جداگانه‌ای تهیه شود که در صورت لزوم در اختیار مطالعه کننده قرار گیرد، که در این صورت فضای بیشتری در اختیار مطالعه کننده قرار می‌گیرد.

میزهای مطالعه و یا حتی میز تحریرهایی که ممکن است به این منظور مورد استفاده قرار گیرند باید دارای چراغ مطالعه مستقل باشند، به این ترتیب مطالعه کنندگانی که برای استفاده از برخی مواد کتابخانه‌ای نیاز به نور بیشتر دارند می‌توانند بدون این که لازم باشد میزان تابش نور در کل تالار را افزایش دهند به میزان تابش نور روی میز بیفزایند. از آن جایی که بسیاری از پژوهش‌هایی که در بخش نسخه‌های خطی انجام می‌گیرد به زمان نسبتاً طولانی نیاز دارد، پس خوبست مطالعه کنندگان بتوانند در صورت لزوم

بعضی از وسائل شخصی خود را در کتابخانه نگه دارند. به دلیل مسائل نظارتی و امنیتی در اختیار گذاشتن اطاقک های مخصوص در جوار مخزن نسخه های خطی عملی نیست؛ امانت گرفتن نیز مطالعه با کسوهای قفل دار یکی راه های رفع این مشکل است. روش دیگری که چندان هم رضایت بخش نیست فراهم کردن تعدادی کم دیا قفسه مخصوص برای اختصاص دادن به این افراد است.

تنها استثنا در مورد در اختیار گذاشتن اطاقک های مخصوص، وقتی است که مطالعه کننده نیاز به استفاده از ماشین تحریر، ضبط صوت یا دیگر ابزار مشابهی دارد که یا متعلق به خودش یا کتابخانه است. استفاده از چنین دستگاه هایی ضرورت اختصاص دادن فضایی خاص را پیش می آورد که البته لازم است که در این فضاها از عایق صوتی استفاده شود تا مزاحمتی برای دیگر مطالعه کنندگان ایجاد نگردد. مطالعه کننده ای که برای تحقیقاتش از میکروفیلم استفاده می کند معمولاً به دلیل گذاشتن دستگاه میکروفیلم خوان روی میز جایی برای گذاشتن کتاب ها و یادداشت هایش ندارد که لازم است در چنین مواردی دستگاه میکروفیلم خوان را روی میزهای چرخدار بگذاریم و در دسترس استفاده کننده قرار دهیم.

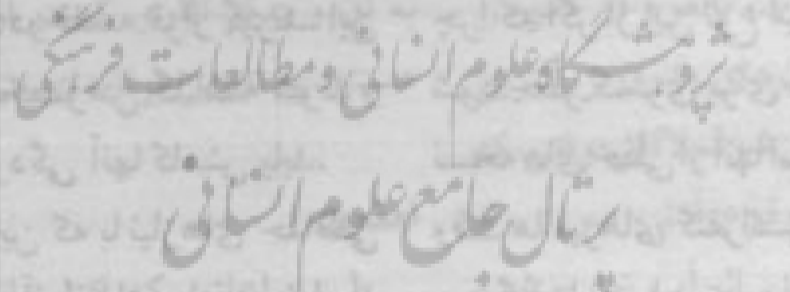
تجهیزات مخصوص نمایشگاه

برپایی نمایشگاه هدف غایی بخش خطی نیست، هر چند که ممکن است به دلیل داشتن آثار ویژه نمایشگاه داشته باشد. زمانی

که مجموعه نسخه های خطی بخشی از یک کتابخانه بزرگتر باشد، احتمالاً ممکن است قسمت نمایشگاه خارج از کنترل کتابدار بخش نسخه های خطی باشد.

باید توجه داشت که استفاده از ویتترین های مخصوص نمایشگاه که از استاندارد لازم برای به نمایش گذاشتن نسخه های خطی برخوردار باشند، بسیار مهم است. ویتترین های مدرن اگر امکان نصب قفل های ایمنی داشته باشند و بتوان دزدگیر به آنها متصل کرد، مطلوب هستند. تشکیل ریز اقلیم ها در درون ویتترین ها مسئله مهم دیگری است که باید حتماً به آن توجه کرد. اگر ویتترینها چراغ داشته باشند باید چراغ آن از نوعی باشد، که برای مواد و نسخه های به نمایش گذاشته مضر و آسیب رسان نباشد، مثلاً نور صاف شده لامپ های فلورسنت آفتابی بد نیست.

بسیاری موارد پیش می آید که لازم است بعضی مواد مثل چاپنقش ها، اعلامیه ها، اطلاعیه ها، پوسترها و نظایر آنها روی دیوارها به نمایش در آیند. گاهی هم ممکن است از تابلو اعلانات متحرک در نمایشگاه ها استفاده شود. در انتخاب و استفاده از تمامی این تجهیزات، مشورت با کارشناسان حفاظت و نگهداری حیاتی است؛ و فقط تجهیزات مخصوص نمایشگاه و روش های برگزاری نمایشگاه هایی که با اصول حفاظت و نگهداری نسخه های خطی و آثار نادر تطبیق دارند، برای استفاده در نمایشگاه های نسخه های خطی مناسب هستند.

منابع و مأخذ

- 1- Agrawal, O. P., Mandana Barkeshli. Conservation of books, manuscripts and paper documents. - Lucknow: INTACH, 1997.
- 2- Cave, Roderick. Rare book librarianship. - London: Clive Bingley, 1985.
- 3- Lydenberg, Harry Miller, John Archer. The care and repair of books. - New York: R. R. Bowker, 1960.
- 4- Problems of conservation in museums. - London George Allen Unwin Ltd., 1969.
- 5- Swartsburg, Susan G. Preserving library materials, a manual. - Metuchen: Scarecrow press, 1980.
- 6- Wessel, Carl. "Environmental factors affecting the permanence of library materials", Library Quarterly, vol. 40, no. 1 (Jan. 1970), pp 39-84.